

تاریخ اسلام

سلطان عبدالعزیز خانہ پارسده جمعیت احرار
رئیس مصرلی مصطفی فاضل پاشا مرحوم
طرفندن کوندریلن مکتوب ترجمه سیدر

۱۲۸۲ء اور وپاده لیطوغرافیا اصولیه طبع
ایدیلن اصلندن استنساخ ایدلمشدر

در سعادت

ارتین آصادوریان مطبعه سی

۱۳۲۶

مصرلی پرنس فاضل مصطفی پاشا طرفندن سلطان عبدالعزیز

خانه پارسیدن تقدیم اولنان عریضه نك

ترجمه سیدره

پادشاهلرك سرائنه اك كوچ كيرن شى طوغرى بلقندر .
انلرك اطرافنده بولنان كيمسهلر طوغرى بلنى كندولرندن
بيله صاقلارلر . چونكه بوزلر حصر انظار ايلدكلرى
حكومت لذتى ايجنده و مركززنده ياشادقلرندن اهالىنك
چكديكى زحمت ينه اهالىنك تنبلاكلرندن ظن ايدرلر
ودولتلك ضعفه دوشمى چاره سى بولمىان وقوعات كونه
دندر زعمنده بولنورلر .

خيالات فاسديه دوشمكسزبن طوغرى ولى كورمك
ايچون جسارتلى بر صداقت لازمدر؛ طوغرى نى پادشاهه
سويلمك ايچون دهازياده صداقت وجسارت ايستر .
بوصداقت بنده كزده هيچ بر زمان اكسك اولمادى .
بونى اثبات ايچون كرك ذات شاهانه لر ينك و كرك بنده كزى
ديار غربته نفى ايتدرمكه سبب اولانلرك حافظه لر ينه
مراجعت ايدهرم . واقعا بوصداقتك وذات شاهانه كزه

پرنس مصطفی فاضل پاشا مرحوم

درکار اولان اختصاصك اثار علنيه سنی کو ستره بیله جك
یعنی وطنمك اصلاحی و بلکه دها طوغریسی تکرر
حیاتی مستلزم اوله حق مناسب خدمت دخی المه چمندی،
لکن دولترك یوزندن نقابتی قالدیروب اداره نك سیثاتی
و حکومتكك یاره لرینی ذات هایونلرینه اك اول بنده کز
عرض ایلدم، و بنده کزك جمله افکارم ذات شاهانه کزك
خدمتکزه منحصر در. کزك ذات هایونکزه اولان اخلاصمدن
و کزك وطنمه محبت اولدیفندن ظاهرده و باطنده بزی
محاصره ایدن فناقلری اوزاقدن سیره تحمل قالمدی. قلب
شاهانه کزك متصف اولدینی فرط مروت مجزوم اولمغه
دها وقتی ایکن بر چاره بولوب کندومزی قوتارم قلعمز
ایچون شوقاقلردن هیچ برینی کتم ایتیهرك برکزه دها
افاده ایلمکی وظیفه تابعیتمدن عد ایلدم .

شوکتلو افندم دولتکزه خرسیتان تبعه نك اظهار
ایلدکری اختلال اثرلری بالجمله بزم خارجه کی دشمنلرمك
فساداتند. بونکله برابر اداره حاضره نك دخی مدخل
کایسی وارد. زیرا برزمانلر اجرا سنده بأس اولمیان
حرکتلر بوکونده هر جنس تبعه یه ظلم و غدر کورینور.
اوروپالیلر ظن ایدرلرکه ترکستانده ظلم کورن وبلا چکن

و هر درلو تحقیر اولنان خرسیتا ملت محکومه سیدر. حال
بوکه بویله دکلدرد. مسلمانلرکه اجنبی دولتلرک هیچ بریسی
انلری حمایه صدندده بولنماز انلر ملل غیر مسلمدهن زیاده
ازیلوب خراب اولمشلردر. مسلمانلر متصف اولدقلری
مردانه صبر و انتظار ایله شمعی یه قدر بوبالبری چکدیلر.
اوروپالیلر ایسه بونی بیلمزلر؛ حالبوکه مسلمانلر زمام
حکومت التده اولان ذات شاهانه کزك قانندن اولملریله
تحت سلطنتکزه اولان محبت و مطاوعت لرینی او امر قرآنیهدن
عد ایدرلر؛ لکن شوکتلو افندم؛ مساعدده بیورک سزه
سویلیم که ملت اسلامیهده ارتق نه فداکارلق ایده جک ونهده
بلا چکه جک حال و تحمل قلمادی. ناخشنودلق صدارلری
هر نه قدر تسکین اولمق ایستیلور ایسهده ینه هر طرفدن
ایشیدیلر یور؛ ایمدی انلری تابو درجه مأیوسیتده دوشورمک
هم سزك سلاله کزه و همد کندنلرینه پک مضر اولور .
خاصه رضای شاهانه لرینه و بلکه وکلانک دخی رضالرینه
مخالف دوشر اولدینی حالده اصول اداره حاضره نك
سیثاتندن اولان وحقی ذات هایونلرینک قدرت و معلومات
شاهانه لری مسلم ایکن منع و بلکه کسب و قوف ایلیمک
اقدار هایونلرینی سلب ایلان ظلم و تعدیلر ارا سنده ترک

سلاسه سنه کوندن کونه برتناقص عارضه سی دوشمنشدر.
 بوسالاه علیه دن بولمغله افتخار ایدن بعض بندکان صداقت
 کارانه کز محبت وطنیه لری ایجابجه بوملتک اولیه ازالمقدمه
 اولدیغنی کوروب بحق تأسف ایتمکده درلر لکن بونک
 برباشلو سببی اصول عسکریه نیک یولمز لنی اولمغله برابر
 بنده کزی اک زیاده قورقیدن بوماده دکلدر. بلکه یقین
 زمانده کوره جکمز احوال آتیمن ایچون بی پک قورقیدن
 شی ملت محکومه لرده کورلیدیکی کبی بزم عثمانلو ملتته عارض
 اولان سوء اخلاقدرکه هر کون ارتقمده و درینلشمکده
 ویایلمقدمه در.

شوکتلو افندم، درتیوز سنه اول بزم بابالرمز شرق
 دولتی یریوزندن قالدیره رق و قسطنطنیه تختگاه عالم اتخا
 ایلیدیکی بلده مشهوره به کمال شان و مظفریتله کلوب او توره رق
 تاریخجه بوقدر شائلی فتوحاته نائل اولملری یالکیز غیرت
 دینیه و شجاعت عسکریه لرندن ناشی اولیوب بلکه غیرت
 دینیه و شجاعت عسکریه انلرک اخلاق ملیه لرینک عکس
 شعاعی ایدی. چونکه انلر ضابطلرینه مطیع ایدیلر لکن بواطاعت
 کندولری طرفندن اختیار و قبول اولشم برسر بستلک
 و حریت اساسنه مبتنی اولمغله هر برینک قلبی و عقلی ازاده.

لک حالده ایدی. بیلیم نه خلقی ازاده لک و نه جبلی علویت
 برلشوب کندولکلرندن برنظام یایار وانلرک جانلی اولان
 اخلاق و مشربلرینی منتظم حاله قویار ایدی. فضل و کمال
 انلرده مسکن طوتمشیدی، ایشته اصل سبب بودرکه انلر
 اولیه برعظیم دولته سهولته مظفر اولدیلرکه اول اثنا ده
 انده ده حکومت ظلمیه جریان ایدر و بناء علیه ذلت و سائر
 هر درلو معایب و معصیت دستور العمل ایدی.

واقعا بوعالم دنیا ده حسن اخلاق ملتر نزدنده فردانه
 بولنور برقوت اولیوب سیأت دخی حکم و فرمان یوریدور
 ایسه ده انحق اولکیسی بر اصل و اساسدرکه دولتر
 اونسر یایدار اولوق قابل اولمیور، چونکه شو حسن اخلاق
 غالبا یالکیز کندویه مخصوص بر خاصه جهتندرکه فیروز
 بخت اولدقجه ترقی و تقویت بولوب حال بوا یسه سیأت
 ارتقمه بلا سین بولیور.

شوکتلو افندم، بزم ملت مزده اخلاق حسنه نیک کوندن
 کونه بوزلمسی و قبالغه عدم تنزل و ناموس و حیت صفتلرینک
 ازالمسی وطن پرور اولان و سزک شانکزی و وطنمیزک
 سعادتتی ارزو ایدن جمله غیر تکشله باعث اندیشه
 اولمقدمه در. ایمدی بو اخلاق حسنه بزم ملت مزده نصل

بوزلمسون که انلرده وطنداشلیری اولان ملل غیرمسلمه نك
اوغرادقلری بلیه لری برلکده چکرلر وهردرلو ظلملره
وحقسنزلقلره و طوغریدن طوغری به ذات هایونکیزك
نظر اداره کز التنده اولمیان کوچك مأمورلرك ایستد -
کلری کبی اجرا ایستکلری نابجاحرکتلره مظهر اولورلر .
انلرك حرکاتی سنره معلوم دکلدر . ترکستانده افکار ملیه
قوتی اولماق حسیبله برچوق کوچك مأمورلر یولسز
حرکتلرندن طولانی قلمعا مسئول طوتلمزلر ، بوحالده
اومقوله مأمورلری ایستکلرینی یایمقدن کیم منع ایده بیلور؟
بنابرین تبعه کز ایکی قسمدر . بر قسمی ظالملردر که بلا
مانع دیله دکلری ظلمی ایدر . بر قسمی مظلوملردر که دائماً
تعدی التنده ازیلورلر . برنجی قسم سنرك حامل اولدیغکز
قدرت بی نهایتدن استفاده ایله انواع منیهاته متجاسر
اولورلر ، ایکنجی قسم بوظالملرك مقارنقیله حسن اخلاقدن
تباعد ایدرلر ، چونکه بوظاقم مظلوملر ظالملرك هرایستد -
یکی شیتك اجراسنه مألوف وهرنه وقت حاللرندن خاکپای
هایونکیزه عرض شکایت ایده جك اولسه لر کندولرینه
عاصی وادبسنر معامله سی ایدیلرک غرضحال ایتمکدن ممنوع
اولملریله اخلاقلرینه برنوع اچقلق کلور . معلوم شاهانه -

کزدرکه بواچقلق عاقبتنده قورققلق وذهنلره ضعیفك
کتورر .

عثمانی قانی اولقدر قنوت و مروته مالکدرکه اخلاق
بوسرتبه بوزلمش ایکن بیله وطن پرورلك وغیرت وحیت
وفداکارلق وشجاعت عسکریه واولومیدن قورقماق وتائی
وطمانیت و ترک ملتیه مخصوص اولان هرشیدن زیاده
مساوات عمومیه قاعده سنی بزه سودیرن صفوت ومرتحت
اوصافی حالا ملتیزدن زائل اولمیوب قالمشدر . الحق
بوفضائل باقیه الیوم جاری اولان موانع ومشکلاته قارشو
طوروب الی اخرالایام قاله بیلورمی؟ پادشاهم معلومك اولسونکه
بونلوكده زائل اولدیغی کون ارتق بزم خرابیت واضمحلاله
لمرك هیچ چاره سی بولنه مز .

دولت عثمانیه ده بولسان ملل مسلمه وغیرمسلمه
اخلاقك اولوجهله بوزلمقده اولدیغنی بیان صرده سننده
انلرك فطانت فطریه لرینه عارض اولان فنالقلری دخی
خاکپای شاهانه کزه بیان ایتمکه کندومی مجبور بولورم .
شوکتلو افندم ، بزم اجدادمز روم ایلی به کلدکلرنده
فنون ومعارفده اوقدر ایلروله مش دکلرایدی ، لکن
بر عقل سلیمه مالک ایدیلرکه بیدکلری کچیلانلرك اوکنده

فرار ایدن اینجه فکری قومده اوخصلت یوق ایدی .
ایوامکه عقول سلیمه ابنای وطنه تشبث اموره
میدان ویرمیان برحکومت مستقله منکنه سی التئده
ازیلوب قالور سزک حکومتکرده ملت عثمانیه خلاف
جبلتلی ایکن روملردن زیاده اداره استقلالیه اثرینه
ذاهب اولدیله . بزه ترک قومی یز ، استانبولک اسکی روملری
کبی صورتادرایت کوستروب صکره دن حکومت مستقله نک
محافظه سنه اقدام ایتمامک خصلت نازکانه سی بزلرده بولنمز .
بزر قومز که دنسایه باقوب یالکز فکرمنزک بیوکلیکه
تعجب ایدرز ، یاخود فکرمنز تعلق ایتمزسه مبهوت قالورز ؛
بوسبیلله اگر اداره حاضره برمدت ده دوا ایدر ایسه
ملت حاکمه ایچنده حکومت ایشنه یرایه جق ادملر پک
کوچ بولنور . باری ملل محکومه بعض مساواتسزلق
ملاسه سیله بزدن ایوبرحال امتیازده اولسه لر نه ایسه
لکن ایواکه اوپله دکلدر .

حال بوکه شوکتلو افندم ، بوزمانده دولت عثمانیه نک
اداره سی اک درایتلی و تربیه لی ادملرک التئده در ، لکن
اک ناموسلی واک صادق کیمسه لری بکلر ، بتون اوروپا
اهالینک تربیه سیله مشغولدر ، وبو ارزوده متوسط بولنان

دولتلیر بیله اولبابده زیاده سیله همت کوستره یورلر ، بوکا
مثال اوله رق ذات شاهانه کزده اسویجره یی کوستره
بیلورم که اهالیسنک ایچنده اوقیوب یازمق بیلیمیان بر آدم
بولمق کوجدر . انکلتزه دولتی که کندینی اداره ایدن حکومت
امتیازات حاکمه سنی تدریجیه ترک ایتمکده غایت آغر
طوراندینی حالده یکر می بش سنه دنبرو اهالیسنه علوم
نافعه تحصیل ایتمدیرمک ایچون پک بیوک همتلر ایلدی .
پروسیا دولتک صادق ووا محاربه سنی قزاندیغه سبب پروسیا
اهالیسنک اوستریالودن زیاده معلوماتلی اولدیغیدر . ایمدی
اوروپا دولتلیر بوقدر فداکارلقلر اختیاریه ایلرولمکده
اولدقلری حالده بزکیرو قالمغه نصل راضی اوله لم .

پادشاهم یاخالی قالوب طوره جق ویاخود دوامنه بش
اون محقر و متکسل چوققلردن بشقه کیمسه رغبت
ایتمه جک مکتبلری چوغالتیق تدبیری دولتکرده نشر
علومه کافی اولور ظن بیورمیکز .

ملتدرده برنجی وضع نظام ایدن وجهه نظاماتی مولد
اولان وانک یرنی هیچ بر نظام طوتمیان شی حریت ماده سیدر
اسارت التئده بولنان بر ملت بهوده تحصیل معارفه رغبت
ایتمز ، هر نه زمان بر ملتک حقوق کفالت قویه تحتنده استحکام

بولورسه حسن استعمال ایچون اولوقت کسب کالاته سعی
ایدر، جهالت واسارتله مألوف اولان ملتله هم اچق و همده
خائن اولور .

ایواه شوکتلواقدیم، حال حاضره نظر آزرده کی بلیه یالکیز
اخلاق حسنه نك تدنسی ایله ذکاوت فطریه نك اشاغیله مسی
قضیه سی اولمیوب برده فقر ذیلان پلای هولناک ایله دخی
اوغراشمقده یز. خزینه نك مضایقه سی نیجه کره کال تأسفله
منظور هایونکنز اولدی . عسکر و مأمورلرک معاشلری
وقتیله ویرلمدیکدن قاچ دفعه لر اظهار کدورت بیوردیکز.
مـالک شریقه ده ایلغی مرتبه کفایه ده اولمیان مأمورلر
احتیاجاتی اهالی صرندن تعویض ایده جکدن بومعاشلرک
حد نصابنده ویریه مامسندن قاچ کره قلب هایونلری متأثر
اولمشدر . لکن دولت علیه نك مضایقه مالیه سی حقیقتنه
باقلسه اولیه کدر وحیرت ویره جک درجه ده دکلدرد. سزک
حکومتکنز شول دولتلردن درکه نفوس موجوده عددلرینه
نسبتله موازنه جه الکاهون ومعتدل صورته تئیش ایدرلر،
ایمدی موازنه بوقدر متوسط ایکن سبب نه درکه دولتکزی
ازمکده در. بونک سبی اولایر کونک پک نظامسز یولده تحصیل
اولماسی وثانیاً اهالی غایت جاهل وتنبیل اولملریله بوقدر

وفاقیه دوشمسیدر. حکمت بودرکه حکومتلر اهالیستجه
پک خفیف کورینان یوکیزی بیله سزک اهالیکنزک قالدیرمغه
اقداری قالماشدر .

صنعت و تجارت و زراعت کوندن کونه اولدرجه
ازالمقده درکه کویا اهالی احتیاجنی حسدن قالمش و دفع
احتیاج نه ایله اولور ایدوکی صنعتنی بسبتون غائب اتمشدر
ظن اولنور. زیرا انلر بوخراییتی کوردکلری حالده درایتلری
قلدامیور بوخرایت انلری هیچ برتشبنه سوق ایتمیور .
شوکتلواقدیم، بوراده اوروپالیر بزم هم ملتیزدن
وهمده مذهبلریزدن شکایتدن خالی اولمایورلر. دبیرلرک
بزم ملتیزعسکرلکدن بشقه شیئه الویرمز، توکل اعتقادی
چالشقانغمزه مانع اولیور! حال بوکه سلاله مز سائرملتیرک
عینیدر. اگرچه بزم اجدادیمز صفت قهرمانه عسکریه ایله
باشلامش ایشه ده بوحرکت کندولرینه بر موقع اتخاذ
ایلمک ایچون لازم ایدی، وانلر بوحرکتلرنده یالکیز
اولمیوب کندولرندن اول کلان فراتق وجرمانیالورلر ایله
عربلره تقلید ایلمشلردر. انسانلرک ماهیتلری حرکات
عسکریه ده ده واجرای صنایعه ده بردر. بنابرین شجاعتله
موصوف اولان هر قوم کندولرینی محاربه به سوق ایدن سپیلر

زائل اولوب راحت قالدقده زراعت و صناعته يك اعلا برارلر. فرانسه وانكلتره اهالييني بوكا ايكي شالدر. بزم مذهبه مزه كلنج، اراده ازليه الهديه تسليم كردن مطاوعت اولمق بختنده سار مذهبلردن فرقلي دكلدر. خرس-تيان مذهبنده كي عفو كناه اعتباري قضا و قدره ايمان ايله توكلك عينيدير. حواريوندن بطروس اشاي وعظنده «انساريد قدرت الهيه ده چ-وملكچينك الله ده كي چوملك چاموري كيدير.» ديمشدر. ايشته بو اعتقاد خرس-تيانلري ينه كسب ثروت ايجون اينانلمز درجه ده اعمال عقلمن كير و قويمدي. بوبابه بزده انلري تقليد ايتك مقتضاي عقل و حكمتدر. بزم ملتزمي سائرلري كي صناعتكار و فعال ايتمكه مانع اولان سبب مجرد اصول اداره ملايكه مزك يولسز لغيدر. هر قفني محله ده كه انسان كندو امثالي حقارتله قولانه بيلور او انسان كندو عقلنك وارضك محمولاتي چبقارمق ايجون زحمت اختياري طرفه كيتمز، هر قفني بر يرده كه ظلم و تعدی هر طرفه حكم ايده هر كس كديميذيله قزانديني شيدن كندوسي استفاده ايده ميه جگفي ادراك ايتمكه چالشمز اولور. ايشته ۱۷۸۹ سنه سنده ظهوره كلان اختلالدن مقدم فرانسه ده حال تماميله بويله ايدى. شوكوزل فرانسه كه سز

بوگون تعجبيله بقارسكر و بنده متعجبم. ايشته بو فرانسه مناسبت موقعيه جه دنيا ده برنجي ايكن اطرافنده كي صنايعده يكتا اولان ملتلك كندويه تاثيري اولمادى. و ترويج صنايعه اقدام ايدر بر چوق بي نظير و كلانك اداره لرنده دخي بولندي، فائده ويرمدي، بو صنايع سربازلق اولميان نيجه يرلرده غايت دقت و همتله تجربه كوردى. اما اهاليده حریت اولديغندن نهايت صنعت اورالرده ثمره كوسترمدي. ايتللك بمضلرنده انسان اولديني كوچله اكلاشيلا ن بر كويلى ادم اورمانلرده كزوب حيوان پوستلري كير و بياني بر لباس اكاسوه فاخره كورينور ايدى. ايشته اختلال مذكوره يعنى استحصال حریتدن اوتوز سنه صكره اوت افندم حسابم طوغريدير. تمام اوتوز سنه صكره هر شي تبديل صورت ايلدى. و فرانسه زملتي حریت سايه سنده دنيا نك اك فعال واك زنكي ن ملت لر نندن معدود اولدى. بونك سببي اولدر كه ملت لر ماده دخي حریتله معمر اولورلر. و هر نره ده كه محافظه حقوق اولمز، اوراده عاقبت ييه جك اتمك بوله ميه جق درجه يه اينلور.

شوكتلو افندم، هر نره زمان بر دولت شو ذكر ايتديكم حال پر ملاله كلورسه، و هر نه وقت فضائل جليله و خصائل

دکائيه سی کوندن کونه تنزله یوز طو تارسه، وهر نه دم که خلقی فقر عمومی استیلا ایله خزینه دوات بومضایقه یه دوشر ایسه، اول وپننده یشایان غیر تکارلر و تبعه صادقه ن اولانلر یالکز اصلاحات طلبیله اکتفا ایتمایدرلر. بزده شمیدی یه قدر قاج دفعه اصلاحات وعد اولندی، وهمده اجرا اولندی. حالا بنده کز شو سطر ی یازارایکن یه اصلاحات وعد اولغیورمی؟ ایمدی بوکون بز بردرجه دها ایلر و کیدوب بو عریضه رسمیه مزی کال احترام ایله خاکپای هایونکزه تقدیم ایده یورز.

شوکتلو پادشاهم، تبدیل اصول اداره ایله دولتی قورتا- ریکز! نظامات سربستانه ایله تزیین ایدره ک شونی خلاص ایدیکز! لکن او یله نظامات سربستانه که صحیح و واسع و منبت اوله، و کرک حین اجرا سنده و کرک بال تغیر دوامنده اقتضا ایدن هر درلو تأمینات ایله احاطه ایدیله، اوت پادشاهم، اول نظام سربستانه اسلام و خرسیتیانلرک کافه حقوقده و وظائفده مساواتی متضمن اوله جغندن اوروپا لولرک حاکم و محکوم بیننده اجرا سنی محال ظن ایتدکری اعتدالی حصوله کتیره جکدر.

آه شوکتلو افندم! شمیدین کوره یورم که سنرک

مستشارلر یکز اولان خائنلر و جاهللر نظام سربستانه لفظی نه درلو معناره چکه جکدر در. انلر نظام سربستانه پادشاهک استقلال و قدرتی الندن آلب آلت منزله سنه تنزیل ایدر سوزیله ذات شاهانه لرینی و مسلمانلره اک سوکیلی اولان دینلرینی و البسه لرینه قدر بیله اولان عادتلرینی ترک و تبدیله اجبار ایدر دیهرک خلقی الدادوب قاندریمغه چالیشه جقدر در. بومستشارلر جاهل و یا خائن هر نه ایسه سنر انلرک رأیلرینی تحقیر ایدیکز! اهالی دخی انلرک القائنه قولاق ویرمسونلر، نظام سربستانه دنیلان شی یالکز قوت استملا لیه یی محدود قیلار، یعنی بر مستقل قوتک لزومندن زیاده اولان جهتلرینی قصر ایدر، و پادشاهدن انحق شو حالی رفع ایدر که پادشاه الدائمز، و فالق ایتمز اولور. ملت حقنده نظام سربستانه ملنک ناموس و صلاحنه مغایر هیچ برشی جبر ایتمز، بلکه مال و ملکی حفظ ایتدیکی کبی دین مقدسی دخی وقایه ایدر. مکنده امنیت حاصل ایتدیردیکی کبی حریت شخصیه یی دخی کافل و ضامن اولور. دیکر یولده ملاحظه اولنورسه نظام سربستانه آز وقت آچنده و طبیعتیله اوروپا ملتلیله یی نزرده اولان مناسباتی اصلاح ایدر. شوکتلو افندم، کیم ییلمز که اجنبی

مامورلرینک بزم امورداخلیه مزه ایتدکلی مداخله دن ناشی نه درلو مضرتلر حاصل اولمشدر. بو مامورلر هزار کره اصول مدنیت و انسانیه یه سلوک ایتکلکمز ایچون باغروب چاغیرمشلردر. لکن نیجه کره بو اوضاعی ملل مختلفه نك متفرقا منافعی استحصال بولنده درجه افراطه کتورمشلردر. بونک دهافناسی افراد منفعتلری حقنده دخی استعمال ایتمکده بولنمشلردر.

ایمدی نظام سربستانه وضع اولندقدده دولتک اساسنه قوت کلوب مداخلات اجنبیه دن قورتیلور، ومذاهب مختلفه ده بولنان هر قوم حقنده مساوات حاصل ایدوب جمله سنک وصی وحامیسی اولور.

اوت شوکتلو افندم، دولتی قورتاریکمز! زیرا زمان عجله ایدیور، اجدادیمزک دولتی قورتاریکمز! قورتاریکمز اودولتی که بونجه کوزیاشلری وقانلر دوکهرک وجوده کلشدر. واقعا نك شانی تاریخنجه عالیدر. انجق شمیدیکی حالی پک محل تأسفدر. بوحالک اغرائی سزک قلبکزه البته نه درجه اغر باصار. خارچده هرشی بزی قورقیدر، داخلد خرابیت و اضمحلال علامتلری خوف ویرر، ذات شاهانه کنزک مسلم اولان ودرایت و فطانتکز ایجابنجه

سز بونلری خیالات کبی ظن ایتزسکز واقعا اعدای خارجیه نك تحریکاتیله داخل ممالکده ظهوره کله جک هر درلو اختلالاتی سزک عسا کر شجاعت مأثریکز تسکین ایده بیلور، لکن بو عسکر غالب اولدقلری اهالی یه اتمک وعقل و فیما بعد ظلمدن ازاده لک ایچون تأمینات ویره. بیلورمی؟ فی الحقیقه سزه وارث اولق ارزو سنده بولنان دولتلره قارشوینه بعضی مساعدات اعطاسیله بریبوک مجادله وقوعنک زمانی براز تأخیر ایده بیلورسکز! انجق بوندن بزنه قزانه بیلورزکه یینه وقت بجران کلدکده مادامکه بوکوندن زیاده ضعیف و مسکین و خراب اولمش حالنده بولنه جقز او یله ایسه بو مجادله نك بز اوکنی الهلم لکن المزده سلاح اوله رق دکل بلکه اطرافزده ترقیات مدینه عسا کر مستحفظه سی اولدینی حالده ایلرولیم، کندومزی هم اخلاقجه همد ترقیات عقلیه جه اصلاح ایدم، وسعادت بولم، بوتشبت ایتدیکمز کون موفقیتک نصفی قزانش اولورز.

پادشاهم مرورایدن هر سنه بزم اوزر مزدن حسن نظر اجابی رفع وقوه حیاتیه مزی رهین ضعف ایده یورا انکلتزه دولتی بزی محافظه ایچون اون ایکی سنه اقدام

کوستردیکی اقدامی شمدی کوسترمیورا اوستریا دولتی
المانیاده محاربه‌یی غائب‌ایده‌لی ارتق دول غریبه‌صره‌سندن
چیقوب برشرق دولتی حکمنه کیردیکندن بزم حکومتزده‌کی
اسلاو ملتلیخی تلطیف ایله انلری کندینه جلب ایتک
پولتیقه‌سنده‌در. الحاصل صاقنه‌لم، وکندومزه‌کله‌لم، زیراحلمزک
اڭ فناری شوراسیدرکه اون ایکی‌سنه اول بزه پک
مساعدا کورینان اوروپاده افکار عمومی بتون علیهمزه
دوغمکه باشلادی .

ذات‌هایونکر تزل‌ایدوب پارس ولونده‌رفلورآنسه
غزته‌لرینه نظر بیوریکز! کوره‌جکسکز که بزی محافظه‌ده
بونجه منافعی اولان ممالک غریبه‌ده بزلره یقینده دوشوب
خراب اوله‌جق بر دولت نظریله باقی‌بورلر! فرانسه انکلتره
ایتالیا دولترینک وکلاسی هر صباح قالقدقلرنده سزک
وکلا کزک ایتدیک ایشلره واهالیکزک چکدیک بلیله‌ره
متعلق اوراقه نظر ایدرک بودولت قابل انتظام دکلدر.
قابل انتظام اولیان دولت ایسه البته محو اولور. ارتق
بودولتی حاله براقه‌لم وارسون مقدر اولان زوالی بولسون،
زیرا آنی زوالدن وقایه ممکن اوله‌مز؛ دیو سویلشورلر،
ویکدیکرینه یازارلر. ایمدی پادشاهم انلرک کرامت‌کونه

ایتدکلری بو اخباراتی تکذیب‌ایده‌لم، و برتبدل مصلحانه‌حصوله
کتوره‌لم! بوتبدل سزک رأ یکز و سزک‌الکزیله اولسون!
بزه خصومت کوستن افکار عمومی‌یی طرفزه جلب
ایده‌لم که بزه خصم اوله‌جفته معاون اولسون فرانسه
انکلتره، المانیا وایتالیاه کوستره‌لم که نه بزم سلاله‌مزونه‌ده
دینمز شوضع‌حالده و فئالقده قالمقلمغمز بزی اجبار ایتیمور.
اول ض‌عفدن طولانی آجی آجی بزی تعقیب‌ایده‌یورلر
بزه موتادی‌یورلر، بز جانلو اولدیغمز کوستره‌لم! سزعه‌عرض
ایتدیکم ماده‌لر نوایجاد و مخاطره‌لو و بشقه یرده یاپیلماش
شی‌دکلدر. جناب‌حقه شکر اولسون که ترک ملتی مسکنت
وعطالتدن دائماً متنفر در. تاریخه‌دخی باقلدقدده مقدا بویله
تهلکه‌لی حاله کیرمش اولان سائر دولتلرک زماننده
استعمال ایتدکلری چاره‌یی ذات شاهانه‌کز دخی اجرا
ودیکر ملتلی قورتاران وسیله‌یی سزده‌خی استعمال
ایدیکز .

شوکتلو افندم بویله مخاطره زماننه اوغرامش اولان
یالکز سزک حکم ایتدیککز اهالی دکلدر. اوروپاده حالا
پولتیقه‌جه محتاج تبدلات اولان سائر دولتلردن صرف‌نظرله
قرن سابقده فرانسه دولتشک حال پرملانی انفا‌حضور یکزه

عرض ایتشیدم. فرانسه نك اول قرن ده کی حالی مجرد صنایعك
عدم ترقی سندن دكل ایدی. خزینة دولتك هر اون سنه ده
بر كره چیقمده قیمة معاشلر ایچینك قیادلسی ممكن اوله مزدهی.
حتی ظلم و تعدی ممالكك هر طرفنده او قدر ایلرولمش
ایدی كه اول عصرده فرانسه پادشاهی ارلان اونیشنجی
لونی به بركون بولتیقه شناس برضات خطاب ایدوب «سرك
حكومتك زده و كلانك یچیمه نامندن وارسته اوله جق قدر
كندی یوكسك ظن ایدر كیمسه بولنه مز، بر كوچك
قریه ده كاتب اولان بر مأمورك قبضة تعدیسنه دوشمیه جك
قدر كندی ضعیف اعتقاد ایدن كیمسه یوقدر، دیمشدر كه
خلاصه سی مأمورینك ظمنندن خلاص امید ایدر بر آدم یوق دیمك
چیقار. فرانسه دولتی او تار یخده بر درجه اعتباری غائب ایتش ایدی
كه حكومت قنعی بولتیقه بی اتخاذ ایده جكنی شاشیروب هر صباح
یكی بر اصول و نظام اجرا سنه قالدیشور ایدی. و الحاصل
فرانسه علی الخصوص مشهوریدی ییل محاربه سندن صكره
عادتا او چنجی درجه بر حكومت منزله سنه ایتشیدی. بودولت
بر قاج سنه مرور ایدر ایتزاصل برنجی درجه به چیقیدی.
عقیب انتظامده بالجمله اور و یادولتلی علیهنده اتفاق ایتش
ایكن فرانسه عساكر شجیعهنه مغلوب ایده مدیلر. ایشه

فرانسه نك ازوقت ایچنده بوقوتی قزانمسی نظامات ملكیه سنی
تبدیل ایتسیله حاصل اولدی. فی الواقع بوتبدل عظیم و مخوفك
وقوعی فرانسه ده نیجه كوزیاشی و نیجه قانلردوكلسیله حصوله
كشدر. ایشه بوكاده نظامات مطلوبه وقت وزمانیه یا بلیمیوب
کیچ قالمسی سببیت ویرمشدر. بوزمان بزده ده حالا كچمكه
اولدیغندن اسلام وخرستیان جمله سی وقت كچدی دیو
باغریشورلر.

لكن بویه اوتانه جق و ظاهرده چاره سی بولتیقه جق بر حال
خطرنا كدن دولتی كویا یكیدن دوكر كبی وضع نظامات
ایله قورتاران یالكر فرانسه دكلدر. وقتا كه كوچك بر
ساردنیا قرالی ایتالیا قرالنی افكارینه دوشدی. اولاعسك
طویلامغه باشلامدی، بلكه اهالیسنه نظام سر بستانه اعطا
ایلدی. اولكوندن اعتباراً بتون ایتالیا نلرك قلیرنده
وعقللرنده اجرای حكومه باشلادی. بتون اوروپا نك
افكارنی تحسین ایلدی. تمام وقیله سر بستك كلمه مطلبی
اورتهیه قویمش اولسی سایه سنده او كوچك قرال ده
اولمزدن اول اوغلی و یقتور اما نولك دولتی ممالكنی اوچ
قات بیوته جكنی و باشنه اوروپا تاج حكومتلرندن براعلاسی
وضع ایده جكنی ادراك ایتشیدی.

مطالعه شاهانه کوزه عرض ایدہ جک دہاساژ مثال عنیلر
دخی وارددر. مثلا اوستریا دولتی دخی تعریف اولنیز بر مرتبہ
المحاططہ اینمش ایکن نظام سربستانہ وضعیلہ کنندینی خلاص
ایتدی. خصوصیلہ پروسیا دولتی کہ ایکنہ لی تفنک سبیلہ
سنہ سابقہ دہ اوستریا غلبہ ایتدیکی ذات شاهانه کوزه افادہ
اولنشددر. انک مظفریتی ایکنہ لی تفنکدن زیادہ اہالیسنہ
ویردیکی سربستلک سایہ سندنہ در. والحاصل بولندیفغمر
عصرده حکومتلر قوتی اہالی یہ اعطای حریت طریقہ
حاصل اولہ جغنی اقناع ایچون ایراد ایتدی کمز دلیلر ومثاللر
کافیدر. شمدی یالکوز بوقاعدہ عمومیہ دن ترکستان می مستثنا
بولنسون؟ نیجہ حسن اناری معلوم اولان ترک نسلی سائر
ملتلر دن اشاغمیدر؟ خلقت انسانیه جہ ترک نہ آروغیر یسی
وارددر؟ دائرہ حضور وآسایشدن خارجده یشامغہ بزی
دینزمی اجبار ایدہ یور؟

انجق پادشاهم افندم ذات شاهانه کز بندن دہار عنا
بیلورسکز کہ دین و مذہب روحہ حکم ایدر، وبزہ نم آخر و یہ
وعد ایدر؛ شو قدر کہ ملتلر حقوقنی تحدید و آیین ایدن
دین و مذہب دکلدر. دین حقایق ازلیہ مقامندہ طور وب
قلزسہ یعنی امور دنیویہ یہ دخی مداخلہ ایدرسہ جملہ پی

اتلاف ایدر کندوسی دخی تلف اولور.
شوکتلو افندم خرسیتیانک بشقہ مسلمانک بشقہ
پولتیقہ سی یوقدر. زیرا عدالت دنیادہ بر نوعدر. پولتیقہ
دیدیکمز دہ عدالت صحیحہ در.

بزاسکی اصولمز سبیلہ تلف اولیورزہ. بواسکی اصول
بزم دولتتمزک مأمورلرینی بوزمش و برباد ایتشددر. بولردہ
بوزلدقلرندن اسکی اصولی برقاڈہا بوزوب برباد ایتشلرددر.
ارتق بو اصولی ترک ایدلم و حکومتی محافظہ ایدہ مدکن
بشقہ ازوب خراب ایدن بیلانمش اسکی قاعدہ لری براقلم
سائر دولتلردہ یرلشمش انلرہ باعث سعادت اولمش اولان
یکی نظامات اتخاڈ ایدلم.

بعض ایالتلر کہ دولتکوزک اداره مرکز یہ سندن
آیرلشلرددر. نہ مذہبجہ نہ سلالہ جہ بزدن فرق لری یوقدر.
بولردہ نظام سربستانہ جریان ایتسونده بزحالا ترددی
ایدلم؟ سزک حکومت وسیعہ کز مصر وتونس و مملکتین
وصربستان اہالیلرندن زیادہ استحقاقنی تبعہ صادقہ یہ
مالک دکلیدر؟ تبعہ کزک صداقتنہ و حسن ارزولرینہ
مراجعت ایدیکنز! ہر ایالتدہ اعضاسی انتخاب سربستانہ
ایلہ جمع ایدلمش بر مجلس کبیر تشکیل ایدیکنز کہ بولر سزہ اخطار

ایستونلر وسزه افکار پدرانہ کزی موقع اجرایہ
کتورمکہ معاونت ایلسونلر. سزک تشبث مخصوصکنز ایله
بوجلسلر طرفندن درسعادته وکیللر کلسونلر اھالینک
احتیاجلرینی احوال حقیقہ یی وقت وقت طوغریدن طوغری یه
خاکیایکزه عرض ایلسونلر .

برطیب حاذق اون آرشون قاشلہ بن برناموسلی
آدم یایارم دیمش وضرب مثل اولمشدر . شوکتلو
پادشاهم سزدخی ید اقتدار کزده اولان حقوق
ملوکانہ کز ایله چالیشقان و عاقل و صناعتکار تبعہ
تدارک و ایجاد ایدرسکزکہ ہر ایولکی و سربستلیکی سزدن
کوروب متشکراولور. و ظلم ایله صویلمزلر، و سزک ایچون
کندولری ایچون چالیشولر، و تحصیل معارف یولندہ اعمال
افکار ایدرلر، و جدانلرینک فضائلنی کسبہ سعی ایدوب
کندولرینی محافظہ ایدن تحتکزی حین اقتضادہ وقایہ
ایچون اعدا کزک قارشوسنہ چیقوب یا غالب اولورلر
یا خود جان فدا ایدرلر .

پادشاهم بندہ کزک مقصدم بورادہ ترکستانک احتیاجاتنہ
واخلاق و عاداتنہ موافق بر نظام سربستانہ ولوناتمام اولسون
قلعہ الملق دکدر. اولیہ بر نظام ایچون بندہ کز ایله دوستلرمک

چالشمقده اولدیغمز لایحہ یی بوندن صکرہ خاکیای ہایونکزہ
عرض ایدہ حکم .

معلوم شاہانہ کزدرکہ بندہ کز شیمدیکی حاملدہ نہ
مأموریت ونہدہ برکونہ احسان طلبندہ یم! اعلان ایدرمکہ
بنم مقصدم حکومتکزده کی اسلام و خرسیتیان تبعہ نک
اکثریتلہ فریاد ایتدکری فناقلری خاکیای ہایونکزہ
عرض و تبلیغ ایتکدر. قولکز ازوادن صیقلمام. مادامکہ
بوکونکی کبی ہر وجہلہ طوغری یی خاکیایکزه افادہ
ایدہ بیلورم نفی دخی او قدر کوچمہ کیتمز .

جملہ دن اول قلب ہایونکزہ مراجعت ایدیکنز . بو
اوغرا دیغمز تہلکہ ارہ سندنہ سزک نہ بیوک وظیفہ کز
اولدیغنی سزہ اخطار ایدر. بو وظیفہ اول وظیفہ لر دندرکہ
انلری ایچون بر عقل سلیم لازمدر. بر کردہ موقع اجرایہ
کلورسہ صحائف توارینجده الی اخرالایام غائب اولمہ جق
برازر براقور .

شوکتلو پادشاهم، اقتضای حکم قدر ذات ہایونکزی
اجداد عظام کزدن برینک اولدینی کبی واضع دولت اولوق
امتیازینہ نائل ایتدی. لکن بو حکم قدر سزہ مجدد دولت
اولوق شرف مخصوصنی صاقلادی. جملہ وطنداشلرک واسلام

وخرستیان ملیونلرجه تبعه کزک صداری بنمله متفق اوله رق
سزى لایق اولدیغکز بو وظیفه نك اجر اسنه دعوت ایدیور!
بو حالده سزک نام و شانکز نوع بشرك مع التشكر خاطر
کذارى اولان اسامی عالیہ صره سنده الى الابد خیر ايله
یاد اولنه جقدر .

فاضل مصطفی

~~~~~